

«Ξέρετε, υπάρχει μόνο μία ερώ τηση που μπο-ρούμε να κάνουμε στον Θεό στην οποία δεν μπορεί να μας απαντή-σει. Είναι η ερώ τηση του γιατί μας αγαπά. Ο Θεός...

αγαπά ελεύθερα από κάθε ανθρωπίνως πιθανή αιτία αγάπης. Ο Θεός δεν μας ταυτίζει με την πτώ ση μας. Δεν μας ταυτίζει με την αμαρτία μας. Δεν μας ταυτίζει με την δραπέτευση μας απ' τον Οίκο του Πατρός».
Αυτά σημειώ νει στο βιβλίο του «Η Ιστορία της Αγάπης του Θεού», ο π. Νικόλαος Λουδοβίκος, αναφερόμενος στο γεγονός της θείας ενανθρώ πισης και της αγάπης του Θεού. Και, πράγματι, είναι αλήθεια πως το μέτρο της αγάπης του Θεού δεν έχει όρια. Αυτή η αγάπη του Θεού είναι ακατανόητη. Όπως ακατανόητο είναι το μέτρο του ελέους Του που διαχέει προς όλους τους ανθρώ πους όλων των ετώ ν, κοινωνιώ ν, θρησκειώ ν. Ο Θεός, όπως τονίζουν οι Πατέρες γνωρίζεται μέσα από τις ενέργειες Του προς τον άνθρωπο, την κτίση, την ιστορία.
Ο Τριαδικός Θεός βγαίνει σε συνάντηση. Συναντά τον άνθρωπο, γίνεται άνθρωπος, σώ ζει τον άνθρωπο. Ολόκληρο το σχέδιο της θείας Οικονομίας δείχνει πως δεν φοβήθηκε να έρθει σε συνάντηση με τον άνθρωπο. Πόσο μάλλον να ντυθεί τον άνθρωπο! Αυτός ο φόβος κυριαρχούσε στην αρχαιοελληνική φιλοσοφία. Γι' αυτό και ο Πλάτωνας στο Συμπόσιο λέει πως «θεός δέ ἀνθρώ πῳ οὐ μείγνυται», θέση την οποία υιοθέτησε ο νεοπλατωνισμός, αργότερα, αφού ο Πλωτίνος στις Εννεάδες του θα γράψει πως στο Εν «κἀκεῖνο μέν ἡμῶν οὔκ ἐφίεται». Και θα 'ρθει ο Συμεώ ν Ν. Θεολόγος και στους Ύμνους Θείων Ερώ των, θα γράψει για την ενανθρώ πιση του Θεού: «Καί γάμος ὄντως γίνεται, ὁ ἄρρητος καί θεῖος ἑνί ἑκάστῳ μίγνυται». Αυτή η θεία ενανθρώ πιση, αυτό το δέσιμο Θεού και ανθρώ που σηματοδοτεί την απογείωση της ανθρωπολογίας. Όπως, εξάλλου, σημειώ νει ο Ν. Berdyaev, «ο υψηλότερος ανθρωπισμός είναι το θείο στον άνθρωπο και το ανθρώ πινο στον Θεό, τούτο είναι το μυστήριο της θειανθρωπινότητας».
Ε, λοιπό, δεν είναι και λίγο ένας Θεός να χάνει την «αξιοπρέπεια» Του και να μικραίνει για να ψηλώ σει ο άνθρωπος. Δεν είναι λίγο αυτό. Τη στιγμή που ο Πλωτίνος δεν δέχεται αυτή την κοινωνία μεταξύ του Εν και του ανθρώ που, αφού ο άνθρωπος ανήκει στο επίπεδο όπου κυριαρχεί το κακό, η φθορά και δεν μπορεί να επικοινωνήσει με τον τέλειο Θεό, τη στιγμή που ο Heidegger μιλάει για παράλληλη πορεία Θεού και ανθρώ που, έρχονται οι Πατέρες της Εκκλησίας και όχι απλά κάνουν λόγο για συνάντηση Θεού και ανθρώ που, αλλά εξωθούν τη συνάντηση αυτή στα «άκρα», ας μου επιτραπεί η έκφραση. Και τί λένε; Ότι ο Θεός γίνεται σύμμορφος με τον άνθρωπο. Αποκτά την ίδια μορφή. Ένας Θεός, άπειρος,

ακατανόητος, ακατάληπτος, με απρόσιτη ουσία, πλέον, με την ενανθρώ πιση αδειάζει για να γεμίσει ο άνθρωπος. Και γνωρίζεται! Υπάρχει μεγαλύτερη ευεργεσία για τον άνθρωπο;
Βέβαια, το γεγονός της θείας ενανθρώ πισης, που σήμανε την ένδυση του σώ ματος, εν γένει, της ύλης, προκάλεσε αντιδράσεις. Ο Θεός γίνεται ύλη! Φαντάζεστε να άκουγε αυτά τα πράγματα ο Πλωτίνος, οι μανιχαϊστές, τη στιγμή που εξόρκιζαν την ύλη ως κάτι κακό; Που να δεχτούν τέτοιες μεταφυσικές αλήθειες. Στο σημείο αυτό, στέκομαι για λίγο στην ύλη. Η ορθόδοξη σκέψη δεν στάθηκε εχθρικά απέναντι στην ύλη, στην κτιστότητα των όντων. Και, φυσικά, δεν την απέρριψε. Ο Ιωάννης Δαμασκηνός, στο περίφημο του έργο «Προς τους διαβάλλοντας τας αγίας εικόνας», σημειώ νει χαρακτηριστικά: «...προσκυνώ όμως τον δημιουργό της ύλης, αυτόν που για μένα έγινε ύλη και καταδέχτηκε να κατοικήσει στην ύλη και να εργαστεί τη σωτηρία μου διαμέσου της ύλης, και δεν θα σταματήσω να σέβομαι την ύλη, με αυτήν που συντελέστηκε η σωτηρία μου». Πώ ς να κατανοηθεί, ερμηνευτεί η έξοδος αυτή του Τριαδικού Θεού προς τον άνθρωπο και, μάλιστα, σε ένα ον που η ύπαρξη του έπασχε;
Απίστευτα ασύλληπτη αυτή η έξοδος του Θεού. Η πρωτοβουλία, ας μην ξεχνάμε πως ανήκει, βέβαια, στον Θεό. Δεν φοβήθηκε μήπως χάσει κάτι από την ουσία Του, μήπως διασαλευθεί η ενότητα και σχέση των τριώ ν Του υποστάσεων, μήπως αλλοιωθούν με την ενανθρώ πιση τα υποστατικά ιδιώ ματα του κάθε προσώ που. Για το παραπάνω, μας διαβεβαιώ νει ο Γρηγόριος Νύσσης, αναφέροντας πως «ὁ γάρ λόγος καί πρό τῆς σαρκός καί μετά τήν ἔνσαρκον οἰκονομίαν λόγος καί ἦν καί ἔστιν· καί ὁ θεός καί πρό τῆς τοῦ δούλου μορφῆς καί μετά ταύτην θεός ἐστιν». Μήπως ο Θεός δεν είχε άλλους τρόπους να σώ σει τον άνθρωπο; Έπρεπε αναγκαστικά να ντυθεί την ανθρώ πινη σάρκα; Υπήρξε «λογική αναγκαιότητα» της σωτηρίας διά του Θεανθρώ που, όπως υπεραμύνεται ο Άνσελμος στο Cur Deus Homo; Θεός είναι. Όλα τα μπορεί. Παρόλα αυτά, προτίμησε να γεννηθεί από την Θεοτόκο και να εμφανιστεί ορατός πλέον στους ανθρώ πους. Εδώ , επικαλούμαι έναν άγιο που με τη θεολογική του σκέψη συνέβαλε πολλά στη διαμόρφωση του Όρου της Χαλκηδόνας (Όρο που χαρακτηρίζει τον Χριστό ως τέλειο Θεό και τέλειο άνθρωπο), τον Βασίλειο Σελευκείας, που θα πει πως «τῷ συγγενεῖ το συγγενές θεραπεύων».
Κάτι δείχνει, όμως, αυτή η ταπείνωση, αυτό το «αναξιοπρεπές» του Θεού. Τί να δείχνει, άραγε; Την ερωτικότητα Του! Ορισμένοι, επιμένουν να πιστεύουν πως ο Θεός δεν έχει έρωτα προς τον άνθρωπο, αφού ο έρωτας είναι έκφραση ενός ατελούς όντος (του ανθρώ που) προς τον Θεό. Μάλιστα λένε πως ο Θεός αγαπάει τον άνθρωπο. Τα παραπάνω έλεγε, φοβίζοντας τους ανθρώ πους, ο νεοπλατωνισμός. Έρχονται, παρόλα αυτά, ο Διονύσιος Αρεοπαγίτης και Μάξιμος Ομολογητής και ταυτίζουν τους όρους έρωτα και αγάπη. Η ερωτικότητα κινεί τον Θεό να λάβει τη μορφή του ανθρώ που. Ας είμαστε, επιτέλους, ειλικρινείς. Το λέει ξεκάθαρα ο Μάξιμος Ομολογητής, «ὁ γάρ ἀγαθοεργός ἔρως ἐκίνησε τό θεῖον εἰς πρόνοιαν, εἰς σύστασιν ἡμῶν». Ο άγιος Φώ τιος, συνεχίζοντας στο ίδιο μήκος κύματος, τονίζει πως ο θείος έρωτας δεν είναι μόνο ο έρωτας του ανθρώ που για τον Θεό, αλλά και του Θεού για τον άνθρωπο. Αυτός ο έρωτας σημαίνει ερωτική αυθυπέρβαση και αυτοπροσφορά του Θεού, καταπώ ς σημειώ νει ο Χ. Γιανναράς. Αυτή είναι η ερωτικότητα του Θεού προς τον άνθρωπο. Μέχρι κι αυτή την φύση μας

αγάπησε. Τόσο πεσμένη, εξαθλιωμένη, λερωμένη, τσαλακωμένη. Και κατέβηκε στη γη για να ανεβάσει τον άνθρωπο ψηλά. Βγήκε από την ασφάλεια που Του παρείχε η τριαδική βεβαιότητα και βάδισε προς το ανασφαλές του ανθρώ που. Το ντύθηκε, το καλλώ πισε, το ανέστησε. Υπέροχος Θεός. Δεν είναι παίξε γέλασε.

π. Ηρακλής Αθ. Φίλιος (Βαλκανιολόγος, Θεολόγος)

διάκονος Ι.Μ. Σταγώ ν & Μετεώ ρων